

Noter til en vandring i Herskind

Kultur på hjul 2017

Af Pernille Helberg Stentoft

www.kulturpaahjul.dk

Noter til en vandring i Herskind dannede udgangspunkt for en byvandring i Herskind d.14. oktober 2017 i forbindelse med projektet Kultur på hjul. Noterne er blevet til ud fra materiale fra Galten Lokalarkiv, gamle fotografier, bøger, artikler og samtaler med folk i Herskind. En del af samtalerne fandt sted i Herskind forsamlingshus, hvor formanden for forsamlingshuset Anna Margrethe Kristensen havde fået den gode idé at samle folk i grupper til snak om byen. Mange tak til alle for hjælp og imødekommenhed.

Intro

Der er mange steder at gå tur i Herskind og omegn, mange steder at vandre. Man kan gå ad den gamle kirkesti. Man kan gå tur i Præstegårdsskoven. Eller man kan gå en tur ad den smukke trampede sti *Spor i landskabet*, forbi den gamle mergelgrav, fugletårnet og broen. Kultur på hjul-turen er endnu en tur at gå, ikke lang geografisk, men fyldt med historier. En mand fra området har fortalt om nogle af Herskinds kendetegn. Han fortæller, at Herskind er en by med mange ildsjæle. En meget aktiv by med stor opbakning til aktiviteter omkring bl.a. kirken og skolen. En by med mange ressourcer. En by, hvor der altid er nogen til at gå foran og trække læsset. En by, hvor det som tilflytter er nemt at falde til, hvis man engagerer sig.

Herskindgaard og udsigt

Tidligere lå der mange gårde inde i Herskind by. En af de gamle gårde, som fortsat ligger i byen, hedder Herskindgaard. Den er femlænget, bygget i 1872 dels i bindingsværk, dels i grundmur. Her bor Solvejg og Ejnar Kaae. Ejnars far, Rasmus Kaae Pedersen, købte gården i 1932. Forgængerer hed Martin Knudsen, han overtog gården i 1902. Ejnar overtog efter sin far i 1972.

Fra Ejnar og Solvejs gård i udkanten af Herskind kunne man tidligere se helt op til Skivholme kirke. Denne vandring når ikke forbi Skivholme kirke, men omkring byens præst, Thomas Frøkjær.

En ny præst kommer til byen

Thomas Frøkjær blev ansat som præst i Skivholme kirke i 1991. Dengang for 26 år siden var meget i Herskind helt anderledes end i dag. Det var en helt anden verden at komme til, fortæller Thomas.

Thomas kom fra Aarhus og havde tidligere undervist i fem år på diakonhøjskolen. Hans kone, Dorte, er århusianer, og de to havde aftalt, at de skulle bo max 25 km fra centrum af Aarhus.

For Dorte var det lidt af et kulturchok at komme til Herskind, fortæller Thomas.

Thomas er oprindeligt fra Heltborg, en landsby i Thy, så for ham var det ikke fremmedartet at komme til Herskind. Der var mange ligheder mellem Herskind og Thomas' hjemegn. De store fester, høstgudstjenester, sportsfester, juletræsfester. Sådan noget, som er i alle små samfund. At komme til Herskind var lidt som at komme hjem, fortæller Thomas.

husker, at der skulle være præstegårdssyn, inden han og familien flyttede ind. Her skulle man se, at præstegården var, som den skulle være. Her blev det bla. tjekket, om skrivemaskinen virkede, det var en del af synet dengang i 1991.

Thomas og hans kone var spændte på, hvordan præstegården så ud. Den var ikke helt, som de regnede med. Der stod i beskrivelsen, at der var tre værelser på 1. sal, og de skulle bruges som børneværelser. Men der var ingen værelser. De var nedlagt.

Da Thomas påpegede det med de manglende værelser, var der en fra menighedsrådet, der sagde:

Det var det, jeg sagde, vi skulle have taget hende den enlige. Sådan! Så var det ligesom sat på plads! Jeg er dog ret sikker på, at det pågældende menighedsrådsmedlem fortrød den lidt kontante kommentar. I hvert fald kom han og jeg sidenhen på meget god talefod med hinanden, fortæller Thomas Frøkjær.

Efter noget tid blev der bygget en sognegård, og der blev nu lavet børneværelser i den tidligere konfirmandstue.

Thomas husker også den første gang, de kom til præstegården, det var en mørk oktoberdag. Der gik en mand uden for præstegården og rev blade sammen. Det var Aksel Jensen fra Skivholme.

Da han så Thomas, lod han riven falde og kom hen til ham og sagde:

Jeg synes næsten, jeg vil hilse på den nye præst. For det bliver jo nok dig, der kommer til at begrave mig.

Hertil skal det siges, at Aksel nu 26 år efter fortsat lever i bedste velgående.

Dengang brugte kirken ofte Aksel og hans tvillingebror, Hardy, når der skulle laves noget praktisk omkring kirken og præstegården. Hardy kunne mure, og Aksel kunne alt muligt, fx rive blade sammen.

Thomas husker også det første menighedsrådsmøde, han deltog i. Det var i Skjørring, og Thomas var inviteret med, selvom han endnu ikke var tiltrådt som præst.

Dengang var det skik, at menighedsrådsmøderne blev holdt hjemme hos folk. Thomas havde fået en adresse. Det var meget mørkt. Det var sparsomt med belysning på de små veje i området dengang.

Thomas hørte ned ad en 2 km lang markvej og kom til huset. Der stod ikke navn på postkassen. I stedet stod der Dansk Jersey. Thomas blev mødt af lugten af ko. Han havde ikke mærket den duft, siden han var barn i Heltborg. Det var hjemligt.

Ved menighedsrådsmødet blev der serveret højt belagt smørrebrød. Og så blev der snakket. Det var almindeligt, at man efter mødet sad og snakkede indtil ved 11-12 tiden om aftenen.

Kriteriet for at komme med i menighedsrådet dengang var, at man var god til at lave smørrebrød, siger Thomas med et glimt i øjet. Det passer selvfølgelig ikke, men alle medlemmerne serverede fint højtbelagt smørrebrød, når man kom hjem til dem til møde.

Thomas fortæller, at han i sine over 25 år som præst ikke et eneste sted har følt sig uvelkommen. Det kræver en overgangsperiode at blive ny præst i et område. Men Thomas har altid følt sig velkommen.

Den gamle Brugs og forsamlingshuset

Langelinie 56

Brugsen i Herskind

Brugsen i Herskind blev oprettet i 1892. På det tidspunkt var der i Herskind by bl.a. skolelærer, smed, snedker, karetmager, murer, bødker, maler, to vævere, to skræddere, to skomagere og to detailforretninger.

Brugsen blev oprettet samtidig med forsamlingshuset og lejede sig ind hos forsamlingshuset. Opførelsen af forsamlingshuset med bolig og brugs kostede 4.340,19 kr., og brugsen skulle betale 100 kr. om måneden i leje og dele køkkenet med forsamlingshuset. Brugsuddelerens dagligstue fungerede som forsamlingshusets skænkestue.

I 1897 fik Brugsen byens første telefon, og uddelerens søn, Kristian, gik rundt med beskeder til folk – en besked kostede 5 øre, og Kristian havde fået ordre på at have pengene med tilbage, når han havde afleveret beskeden. Der var ikke plads i Brugsen, men til gengæld mange varer. Man stod og ventede, mens brugsuddeleren fandt varerne frem. Sirup, sprit eller petroleum fx. Når man købte petroleum, havde man selv en beholder med. Åbningstiderne var fra 7 morgen til halv 6 aften. Lørdag aften kunne man handle til kl. 8. Brugsen delte bygning med forsamlingshuset i 70 år.

I efteråret 1962 nedrev man 45 m² af brugsbygningen i forbindelse med, at den nye vej, Langelinie, blev etableret.

En ny brugsbygning, den nuværende, stod færdig i november 1962. Der var planer om at flytte Brugsen allerede i 1938. Grunden på Langelinje 62 blev købt allerede i 1947. Senere er der bygget til flere gange.

Forsamlingshuset i Herskind

Der blev bygget ny sal til forsamlingshuset i 1941. Anna Thomsen husker, hvad der foregik i forsamlingshuset den gang. Bl.a. at der i nogle år blev afholdt karneval. Engang var Anna til karneval i forsamlingshuset, klædt ud som *nattens dronning*. Hun var iført sin søsters konfirmationskjole. Den var lang, farvet sort og blev brugt flere gange. Ærmerne var dobbelte, en slags *vinge-ærmer*. Den havde også noget *flæseværk*.

Til karnevalet skulle man stemme på den bedst udklædte. Det foregik sådan, at man afleverede en seddel til den, man stemte på. *Lidt diskret*, siger Anna. Der var både 1., 2. og 3. plads. Anna vandt 1. pladsen som nattens dronning. Et andet år var det en mand, Ejler, der vandt. Han var i sit almindelige tøj og dansede med en stor kludedukke, som skulle forestille en dame. Ejler dansede tango osv. med kludedukken. Hele salen var fuld.

Dilettant

Der var også fuldt hus, når der var dilettant. Det var Husmandsforeningen, der arrangerede. Hele tre aftener i træk, og der var også en eftermiddagsforestilling. Stykket blev ikke kun opført i Herskind, det blev også vist i Låsby og Lillering. I 1942 var Anna med til dilettant, hun havde en lille rolle. Hun var med igen i 1950-51. Der blev spillet frem til sidst i 1950'erne. Derefter var der pause i dilettant i mange år.

Anna og servering i forsamlingshuset

Fra 1945 begyndte Anna at servere i forsamlingshuset, det gjorde hun i 35 år. De første år fik hun 5 kr. for en aften. Servicen kom fra Harlev og var pakket i trækasser med træuld. Det var et stort arbejde at pakke det ud. Anna husker, at gæsterne kunne få deres cykler i cykelstald i et hus på den anden side af vejen. Det gav man lidt for. Annas mand, Johannes Thomsen, passede cyklerne. Der var en grøft uden for cykelstalden og en bro over grøften. Der blev serveret kaffe og wienerbrød i skænkestuen. Nogle gange var der en ung mand, der bød en pige til kaffe, fortæller Anna. Bagefter var der dans hele natten. Til dansen var det ofte Martin Rasmussen fra Centralen, der spillede sammen flere andre musikere. Inde i

salen var der bænke i begge sider. Pigerne sad på den ene side og ventede på at blive budt op. Anna husker en pige, der fortalte om, hvordan hun *nær kom til at danse*. Der var altid nogle, der ikke blev budt op. Indtil til sidst. Det var det, der hed *pligtdans*. Og derefter skulle pigerne følges hjem. En nat var der en cykel, der ikke blev hentet. Johannes stod og ventede hele natten på, at den sidste cykel blev hentet.

Anna husker, at der på et tidspunkt kom en kontrolassistent til byen. Han hed Karl Jensen, han fik senere hønseri. Nogen kaldte ham *Kok-Karl*. Kontrolassistenten kom engang til bal i forsamlingshuset.

Anna serverede den aften. I køkkenet var der en serveringslem i væggen mellem køkkenet og salen. Kontrolassistenten kom ud og spurgte, om han måtte låne serveringsdamen. Det var Anna, og de to dansede. Efter dansen bankede Karl på serveringslemmen, der blev åbnet, og så tog Karl Anna og løftede hende op og stak hende igennem lågen, med benene først.

Orla Ettrup fra Herskind

Udstilling i forsamlingshuset med Orlas malerier.

Jeg har altid kigget på billeder, siger Orla Ettrup.

Da Orla var omkring 5 år gammel, var han på besøg hos sin onkel og tante i Thy i anledning af, at hans kusine var kommet til verden. Han husker, at han for første gang lagde mærke til et billede, som hang på væggen. Billedet gjorde indtryk. Det forestillede en mur af bindingsværk, og Orla var særligt optaget af stenene mellem træværket. Orla lagde herefter mærke til billedet hver gang, han var på besøg hos onklen. Også som voksen, hvor han stadig syntes, det var et godt billede. Det var måske det billede, der vækkede Orlas interesse for at male.

Da Orla var barn tegnede han, som børn jo gør. Han blev bare ved, da kammeraterne holdt op med at tegne. Orla husker, at en anden onkel tog ham med på Randers museum for at se på billeder. Og at han var i Aarhus for at se Påskeudstilling i Århusshallen. Han husker også, at forældrene hang et billede op, han havde tegnet. Det var noget med en mølle.

Som ung kom Orla i lære som maler hos en maler i Hadsten. Det var i 1954-58. Lærestedet lå overfor en boghandel, der i vinduet havde udstillet nogle små kunstbøger. Dem købte Orla en del af. Han startede med Ancher og gik senere over til Van Gogh og impressionisterne. I sin fritid malede Orla landskaber. Han kopierede billeder af Van Gogh, Cezanne, Degas. Orla er stadig meget optaget af impressionisterne. Og af Van Gogh. Orla blev udlært malersvend, flyttede til Aarhus og begyndte at male motiver fra byen. Gik ud i Vennelystparken og malede, og malede opstillinger hjemme i lejligheden.

Orla flyttede til Herskind i 1969. Han arbejdede i mange år som bygningsmaler. Når han kom hjem fra arbejdet, malede han sine egne ting. Han begyndte at male møbler for folk. Gamle møbler, *almuemøbler*, som blev rensset af og malet op. Orla har også arbejdet sammen med Ove Vestergaard fra Herskind, der er tømrermester og gift med Kirsten. Ove har arbejdet en del med restaurering af kirker, herunder restaurering af kirkeinventar. På et tidspunkt arbejdede Ove for Skjørring Kirke og manglede en gavl til en reol til salmebøger. Han fandt på, at Orla kunne aftegne motivet fra en af kirkens stolegavle. Dette motiv skar Ove herefter ud. Det blev til en fin reol, der matcher kirkens øvrige inventar.

Orla fortsatte med at male billeder. Både hjemme i haven, i Herskind og omegn, men også på rejser, hvor han altid havde pensler og farve med sig. I Norge, på Grønland, på Kreta, på Djursland, ved Kalø Vig osv.

Orla har udstillet tre-fire gange i Grenå og en enkelt gang i Kvickly i Odder. Men han har aldrig tidligere udstillet i Herskind. Som del af *Kultur på hjul* var der udstilling af Orlas billeder i forsamlingshuset. Udstillingen blev åbnet af maleren Jens-Rune Gissel. Hvis man kommer i forsamlingshuset i dag, kan man fortsat se nogle af Orlas fine billeder med lokale motiver.

Skolen i Herskind

Langelinie 58

Skolens historie går langt tilbage i tid. Omkring 1560 boede der en degn i Herskind by. Han hed Stie Skyt og fulgte med præsten rundt til fire kirker. Fra 1661 var der ansat en *løbedegn*, dvs. en tilrejsende degn, der betjente flere byer på en gang, men som boede i Aarhus. Det fortælles, at han hver lørdag kom gående til Herskind fra Aarhus for at undervise i Skivholme og Skovby kirker. Efter to gudstjenester søndag gik han tilbage til Aarhus. Hans løn blev udbetalt i naturalier. Til jul fik han to skæpper byg, en gås og et brød fra hver helgård. Og en skæppe byg, en gås og et brød fra hver halvgård. Til påske fik han 20 æg og et brød af hver helgård. Og 10 æg og et brød af hver halvgård.

Degnens arbejde omfattede at ringe med kirkeklokken, at holde kirken ren og kirkegården ryddelig, at assistere præsten under gudstjenesten, herunder læste han indgangs- og udgangsbøn, at skrive for præsten og at undervise sognets børn i kristendom. Det var mange opgaver at nå i løbet af den korte tid, han opholdt sig i byen. Når der skulle ansættes en degn var det et fortrin, hvis degnen ville ægte en forgængers enke. Ellers var det vigtigt, at han var en skikkelig mand. Der krævedes ikke andre forkundskaber.

I 1717 berettes der om, at der i Herskind var ansat en skoleholder om vinteren.

Præsten havde allerede på det tidspunkt et ønske om, at der skulle bygges en fælles skole for hele sognet.

I 1723 åbnede en af landets 240 rytterskoler i Sjelle, og børnene fra Herskind var nu henvist til den. Skoleholderen hed Jens Juel. De næste 90 år gik børnene i skole i Sjelle, hvorefter der blev oprettet en skole i Skivholme. Her gik børnene fra Herskind i skole, indtil der åbnede en skole i Herskind.

Herskind byskole

Herskind byskole åbnede i 1877. Bygningen stod færdig i november, opført på en del af byens fællesjord. De fleste af pengene til opførelsen blev lånt privat i byen. Om aftenen var der undervisning for byens ungdom. Læreren stod for den opgave og tjente 12 kr. pr. sæson. Der blev også afholdt børnedans i skolestuen. På skolen gik man enten i *bette klasse* (som var 1. – 3.) eller *sture klasse* (4.-7.)

Den sidste lærer på Herskind byskole hed Peder Thuesen. Ham er der mange, der husker, bl.a. Ejnar Kaae og Tonny Hansen. Thuesen kom til skolen i 1946 sammen med sin kone, Gudrun. Hun og Peder boede i den højre del af huset, nærmest forsamlingshuset. I den venstre del var der skolestue og yderst til venstre en gang, hvor man kunne hænge sit tøj. Mellem skolen og forsamlingshuset var skolegården eller legepladsen. Den var belagt med grus. Her kunne man lege tik, spille med marmorkugler eller spille bold op ad forsamlingshusets mur. Her var også en bygning med lokummer og et udhus, der hørte til lærerboligen. Bag skolen var der en have, som tilhørte læreren. Her måtte børnene ikke

komme, men Tonny kom her, fordi han legede med lærerparrets søn, Leif.

Gymnastikundervisningen foregik i forsamlingshuset. Her var en plint og en buk, og Peder Thuesen underviste drengene i gymnastik. Peder Thuesen underviste også i gymnastik for de unge, karlene, *kårlene*. De skulle tages i spring, *det var tungt*, fortæller Gudrun.

Skivholme-Skovby kommuneskole

Da Tonny skulle begynde i 3. Klasse, var den nye skole klar, det var i april 1955. Her kom Tonny i klasse med Kaj Kristensen fra Skivholme. De startede 36 i klassen. Deres lærer hed fru Signe Kjærgård. Hun var en fantastisk lærer og et godt menneske. Hun var uddannet til *bette-klasser*. Før åbningen af den nye skole lå der fire skoler i området: Skovby skole, Skivholme skole, Nordre Herskind skole (Herskind hedeskole) (1910-1955) og Herskind byskole (1877). Den nye skole kom således til at hedde Skivholme-Skovby kommuneskole med elever fra hele Skivholme-Skovby kommune. Der var ved åbningen fem lærere, en pedel og 125 elever. Herskind byskoles bygning blev efterfølgende brugt til kæmnerkontor.

De første lærere på Herskindskolen var førstelærer Hans E. Plesner (fra Skivholme skole, ansat på Skivholme skole i 1927), andenlærer Thuesen (fra Herskind byskole, ansat på Herskind byskole i 1946), Marie Rasmussen (fra Herskind Nordre Skole, ansat som lærerinde på Herskind Nordre Skole i 1922), Polke (fra Skovby skole) og fru Signe Kjærgård (fra Skovby skole).

Eva Bach på Skivholme-Skovby kommuneskole

Senere blev Eva Bach ansat som lærer på Skivholme-Skovby Kommuneskole. Hun var uddannet lærer i Aarhus i 1957, havde skolekøkken som liniefag og blev ansat i 1959. Eva og hendes mand Hans Gottlieb boede den gang i Aarhus, hvor hendes mand læste teologi. Med tiden blev det besværligt med busserne, når Eva skulle på arbejde i Herskind, og parret blev tilbudt at bo hos provst Kristen Bøker Hillgaard. Han var blevet enkemand, og de kunne leje et par værelser hos ham. Dvs. de skulle ikke betale husleje, men varme og el. Det viste sig, at den var større end den husleje + forbrug de havde haft i lejligheden i Aarhus. Eva og hendes mand måtte gerne lave mad i køkkenet. De spiste varm mad om aftenen, men så kom provsten og gjorde vrøvl. Det med at spise, det skulle gå hurtigt, for ham tog det kun 10 minutter, sagde han. Men Eva og hendes mand sad og hyggede sig og tog sig god tid. Det passede ikke Hillgaard.

Parret boede i præstegården indtil 1960, hvor Eva var blevet gravid med deres første barn. Med tiden blev der bygget bolig til Evas stilling. Huset stod klar i 1962. Det var et år undervejs, og det var et godt hus. De første lærerboliger til skolen var Plesner og Thuesens huse. Eva husker, at inden hendes hus blev bygget, brændte de Valborg bål på byggegrunden. Eva husker, at hun som tilflytter blev anbefalet at gå til høstfest i forsamlingshuset. Kvinderne drak citronvand, og Eva undrede sig over, at de blev så lystige. Indtil det gik op for hende, at der var noget, der hed *flyvere*. Altså citronvand med snaps i.

Eva var også kirkesanger i 38 år fra 1971 – 2009. Kirke og skole hang tæt sammen dengang. Det var ærefulde hverv at være organist og kirkesanger. Der var ikke nogen, der så på klokken, når der blev arbejdet.

Fotografen Morten Rasmussen

Bøgeskovvej 8

På Bøgeskovvej 8 boede der engang en fotograf. Han hed Morten Rasmussen (1864-1949). I de første år ernærede han sig som maler for folk. Han malede i hverdagen, møbler, døre, vinduer, og det var han efter sigende dygtig og omhyggelig til. Morten Rasmussen malede også billeder, mest lokale motiver.

Om søndagen og på helligdage var Morten Rasmussen fotograf. En meget dygtig fotograf, vel at mærke, han havde bl.a. fået diplom for sine billeder på landsudstillingen i Aarhus i 1909. Han havde vist også været i udlandet. Når Morten skulle fotografere, stillede han et bagstykke op udenfor i haven, og så blev folk grupperet foran bagstykket, mens han selv forsvandt ind under apparatets tæppe.

Senere fik Morten Rasmussen et atelier, som blev kaldt *glashuset*. Atelieret havde en hel endevæg af små glaser, også taget var af glas. Med tiden holdt han op med at male for folk og koncentrerede sig om at fotografere. Hver gang der var fest i Herskind - barnedåb, konfirmationer, andet selskab - var man nede og blive fotograferet. Det husker Anna Thomsen, som blev fotograferet i forbindelse med sin konfirmation i 1939. Ejnar Kaae husker også fotografen Morten Rasmussen. Han husker, at han og hans fætre og kusiner blev fotograferet af ham i 1948. Det foregik inde i atelieret. Det år havde Ejnars mormor og morfar guldbryllup, og i den anledning skulle alle 13 fætre og kusiner fotograferes sammen. Ejnar husker, at det tog utroligt lang tid at få taget billedet. Alle skulle stå helt stille, Ejnar oplevede det, som om det tog flere timer. Den yngste var utilfreds og ville ikke sidde stille. Ejnar har billedet endnu.

I 1913 fik Morten Rasmussen en lærling. Han hed Niels Jensen. Inden læretiden havde Niels Jensen været i lære som maler, men han var lettere farveblind, så han kom i stedet i lære som fotograf.

Niels Jensen så op til Morten Rasmussen og lærte meget af ham. Og Morten Rasmussen så hurtigt, at Niels Jensen var god til faget, så han sendte ham til Galten for at bestyre en filial af forretningen. Efter endt læretid arbejdede Niels Jensen en overgang i Silkeborg, og kom derefter tilbage til Galten og overtog Morten Rasmussens filial. Det var i 1918. Niels Jensen blev en legendarisk fotograf på egnen og fik 72 år som fotograf. Han døde i 1992.

Majkærester og fastelavnsdrenge

OK tanken på Langelinie

Der, hvor OK tanken ligger i dag, lå den gamle bysmedje i Herskind. Det var både bolig og værksted for smeden. Bysmedjen lå der, indtil landevejen blev rettet ud i begyndelsen af 1960'erne. I 1940'erne hed smeden Christian Jensen, hans kone hed Jenny. Jenny kunne godt være skrap og kunne godt skælde ud. Nogle børn var måske lidt bange for hende.

Majkærester

I begyndelsen af 1900-tallet kunne der om foråret hænge en plakat med nogle navne på smedjens dør. En gang om året kunne man nemlig blive *Majkærester* i Herskind. Det ved Anna Thomsen og Gudrun Thuesen noget om. Det var før deres tid, men de har hørt tale om det. Anna havde en moster, der havde prøvet det. Det foregik på den måde, at der blev slået en plakat op på smedens dør, hvor der stod, hvem der skulle være majkæreste med hvem. Når en pige havde fået anvist en majkæreste, skulle hun danse med ham til et bal, der blev kaldt *Gadelamsballet*. Det kan man læse om i bogen *Historisk samfund Aarhus* fra 1967. Gadelamsballet foregik i 1913 d. 1. søndag i maj. Pigen blev kaldt et *gadelam*. Hun skulle invitere sin kavalier hjem på middagsmad inden ballet. Ved 23-tiden skulle de hjem til pigen og spise rabarbergrød eller vin med kage. Og derefter skulle de tilbage til ballet og

danse videre. Kl. 2 var der wienerbrød og chokolade i forsamlingshuset, og derefter dans til den lyse morgen. Den tradition var kendt på Aarhusegnen.

Fastelavnsdrenge

At gå fastelavnsdrenge er en anden østjysk tradition. I gamle dage var det landsbyens unge, der red rundt på hesteryg. Senere blev det børnene, der gik rundt i byen i uniformer og sang. Der blev blandt drengene valgt en konge, en kronprins og en bajads.

Traditionen var, at når fastelavnsdrene gik rundt fastelavns søndag, fik de mad og drikke undervejs. Hos kongen spiste man til middag. Man fik altid frikadeller. Og hos kronprinsen drak man kaffe. Man gik hen til hvert et hus og hver en gård i landsbyen, og her sang drengene. Til gengæld fik de penge. Pengene skulle bruges til at holde fastelavnsfest i forsamlingshuset.

Hvis fastelavnsdrene fra Herskind og Sjelle mødte hinanden på grænsen mellem de to byer, kunne de godt komme op at slå. Så gjaldt det om at stjæle de andres fane. Til festen i forsamlingshuset kom fastelavnsdrene marcherende ind, og så var der dans til spillemandsmusik og fastelavnsboller. Efter rang måtte drengene vælge, hvem de ville danse med. Udover de drenge, der var klædt ud som soldater, var der også en klovn, en *bajads*, klædt ud i klovnekostume med klokker og det hele. Det var altid spændende, hvem der skulle være *bajadsmutter*, dvs. hende, der dansede med klovnen.

At gå fastelavnsdrenge var en vigtig begivenhed. På skolen begyndte man på et tidspunkt i 1960'erne at lægge vinterferien i den uge, hvor mange var fastelavnsdrenge, da man viste, at børnene var meget trætte efter fastelavnsfesten. Det var Eva, der fik det indført, da hun var lærer på Herskind skole. Fastelavnstraditionen bestemte altså i mange år, hvornår vinterferien på Herskind skole faldt.

I Herskind er der ikke længere fastelavnsdrenge, men det er der stadig i Skivholme. Nu er det både drenge og piger, der går rundt. Og noget af vejen bliver de kørt, det gjorde de ikke tidligere.

Centralen og musikanten

Langelinie 60

Kirsten Vestergaard voksede op i huset på Langelinie 60. Da hun var barn, var der to indkørsler til huset. Hun husker, når mælkeemanden kom. Det var Hans Kjærgård, som var gift med fru Kjærgård, der var lærerinde oppe på skolen. Hans Kjærgård var en meget hurtig mand. Nogle kaldte ham for *Jetjageren*. Når han gik, foregik det altid i løb. Og når han gravede kartofler op, tog han fat i flere toppe på en gang og rev dem op i et ryk. Når Hans Kjærgaard kørte ind i indkørslen, ringede han med klokken på mælkevognen, som var en hestevogn. Så skyndte Vera Rasmussen sig ud, men da var han allerede kørt igen. Det var ikke ualmindeligt, at der var koner fra byen, som kom rendende bagefter mælkevognen.

Vera blev bestyrer af centralen i Herskind i 1940. Hun og hendes mand, Martin, havde tidligere boet i Skivholme, hvor der var 18 abonnenter. Kirstens bedstefar (farfar), Christoffer Rasmussen, havde centralen i Skivholme. Den skulle nedlægges og lægges ind under centralen i Herskind. Vera og Martin fik datteren Kirsten i 1943, hun var den yngste af tre piger. Inden Vera kom til centralen i Herskind, gik man bare hen på centralen, hvis der var noget, man gerne vil vide. Men sådan var det ikke med Vera. Hvis nogen spurgte om noget

hende på centralen, svarede Vera: *Det ved jeg ikke*. Smedens kone sagde, *Vera er som en lukket bog*.

Der var mange i Herskind, der ikke havde telefon. Så kom de over på centralen og ringede. Eller folk ringede til centralen. Og så løb Kirsten over og hentede folk, der boede i nærheden. Bl.a. smedens kone.

Da Kirsten blev 16, skrev hun under på tavshedserklæring. Det skulle man, når man arbejdede på en telefoncentral. Når Kirsten sad på centralen søndag eftermiddag, hørte hun ofte radio. Hun kunne bl.a. godt lide Die Lustigen Musikanten. Det var Oberkrainermusik. Den genre er Kirsten for resten stadig vild med.

Når nogen skulle ud og rejse, ringede de til centralen og sagde, at de ikke var hjemme. Når nogen ikke betalte abonnement, skulle nummeret lukkes. Hvis nogen ringede til det lukkede nummer, skulle Kirsten eller hendes mor sige *Telefonen er ikke i brug*. De første år holdt centralen åben fra 7 morgen til 8 aften. Det var lang tid. Det kostede ekstra at ringe uden for det tidsrum.

Centralbestyreren behøvede ikke at være der fra 8 til 12 juleaften og nytårsaften. Det blev senere ændret, for hvad nu, hvis der fx udbrød brand, og man skulle have fat i en brandbil. Da man nåede op over 200 abonnenter i Herskind, fik man to centralborde.

Centralen lukkede i 1972. På en gang var der ro i huset. Det var så hyggeligt – og underligt - at komme på besøg, husker Kirsten. For der var ro. Der var ingen, der ringede. Kirsten kan stadig huske mange af telefonnumrene. *Jeg har altid været god til numre*. Hun husker, at skolens telefon var nummer 92, Brugsen nummer 4 og købmanden nummer 5.

Vera og Martin Rasmussen

Vera var gift med Martin, som var spillemand. Han var violinist, uddannet på musikkonservatoriet. Som ung øvede han seks til otte timer hver dag og levede af at spille. Martin mødte Vera, da han som ung var ude og spille. Det var på Hattenæs i Sejs. Den unge Vera fra Skanderborg var på Hattenæs sammen med nogle veninder. Der så hun Martin spille. Han lagde mærke til, at der var en pige, der kiggede på ham. Sådan mødte de hinanden. Da de blev gift og fik centralen, levede de af det. Martin spillede stadigvæk, men det var, når han var blevet bestilt til fester. Sølvbryllupper, familiefester, høstfester, julefester, nytårsfester, den slags. Folk sagde altid: *Vi håber, Martin kan*. Martin kunne spille al ting. Den faste indtægt var centralen. Hvis han skulle ud og spille om lørdagen, så øvede han meget. Så blev han pirrelig. Så kunne han ikke lave havearbejde, for så blev fingrene stive. Martin underviste også nogle børn. Tonny blev undervist i violin. Det kom sig af, at Tonny's nabo havde en violin, som han lånte og spillede på, men det lød ikke for godt. Så sagde naboen til Tonny, at hvis han kunne lære og spille på den hos Martin, måtte han få den. Men det kneb med at få øvet. Martin sagde til Tonny: *Du er ikke god til at få øvet. Men det er dig, der spiller mest rent*.

Du skal spille den der, sagde Kirsten nogle gange til sin far, når han skulle ud og spille. Kirsten husker, at hun hørte et stykke i radioen, som hun godt kunne lide. Czardas nummer 1 af Vittorio Monti. Et stykke musik inspireret af ungarsk folkemusik, et svært stykke. Martin var inde i Kaabers musikforlag i Aarhus for at skaffe noderne til det.

Martin havde nogle faste musikere, han spillede sammen med. Den foretrukne hed Edith Rey. Hun var ligesom Martin konservatorieuddannet og fantastisk dygtig, fortæller Kirsten. Edith Rey stammede fra Borum og boede i Hammel. Kirsten har flere gamle kassettebånd med Edith musik. Hun kan alle numrene udenad, også Czardas nummer 1.

Dagli´ Brugsen Herskind

Langelinie 62

Formiddagen mellem kl.9 og kl.12 er det bedste tidspunkt på døgnet, når man skal smage på vin. Munden er endnu ikke forurennet af kaffe og krydderier. Og det sensoriske apparat, sanserne, er friske efter nattesøvnen. Det fortæller Michael, som er uddeler i Brugsen i Herskind. I Dagli´ Brugsen i Herskind findes der en stor vinafdeling. Vinen er et af brugsens kendetegn takket være Michael, som har en stor passion for vin. Udover, at Michael har været butiksmænd i 30 år, er han uddannet sommelier, vin-kender. Hvorfor interessen for vin? Fordi det er svært. Fordi det aldrig bliver kedeligt. Fordi det er en sanseoplevelse. Sådan siger Michael.

I Brugsen i Herskind er 10-12 procent af omsætningen vin, og omsætningen af vin er vokset årligt de sidste seks år. Der kommer både lokale kunder fra Herskind og Galten, og kunder langvejs fra – fra Vejle, Ikast, Søften, Lystrup. Brugsen er ramme om vinsmagninger, flere vinklubber og foredrag om vin.

De første parcelhuse

I 1960´erne begyndte Herskind at forandre sig. Langelinie kom til, Brugsen flyttede, og de første parcelhuse blev bygget. Fuglevænget blev anlagt først i 1960´erne, senere Vibevænget i 1970´erne og Lærkevænget i 1980´erne. Fuglevænget blev udstykket fra Agnes og Jens Jensen´ gård. Stuehuset ligger der endnu, i nærheden af busstoppestedet og Brugsen.

Det første hus på Fuglevænget var kæmnerboligen Fuglevænget 4, der var bygget i 1964. Den ansatte kæmner blev grundet uregelmæssigheder afsat, og huset blev først bolig for lærer Rabæk og derefter solgt til Inga og Holger Vogelius, der nogle år senere byggede overetage på. Inger Mikkelsen blev midt i 1960´erne ansat som kæmner, og hun og Bjarne Mikkelsen flyttede til Fuglevænget 5. Som ½ dags hjælp på kommunekontoret blev Solvejg Gravsholt ansat, og kontoret blev ved kommunesammenlægningen i 1970 med Galten nedlagt og blev bolig for Herdis og Martin Frandsen, der var pedel ved Herskindskolen. I oktober 1964 flyttede Solvejg og Hans Gravsholt ind i Fuglevænget 8, og året efter blev en del flere huse på Fuglevænget færdigbygget og beboet. Mange af husene blev bygget af lokale håndværkere. Ved Præstbrovej byggede Metha og Arne Jensen hus (senere Vibevænget 2). Deres jord til Herskind Søndergård blev senere udstykket til Vibevænget, og endnu senere blev jorden øst for Engvej solgt til Hertha Levefællesskab

Hertha Levefællesskab

Landsbyvænget

Historien om Hertha Levefællesskab begyndte længe før de første huse stod klar til indflytning i 1996. Per Clauson-Kaas fortæller, at han har været med i Hertha i ca. 30 år. Han var med i en forberedelsesgruppe, der talte ca. 30 mennesker. Per havde inden Hertha arbejdet med udviklingshæmmede flere forskellige steder. Han havde tidligere arbejdet på

en skole, som var baseret på steinerpædagogik, og han underviste på en skole i Odder, Kristofferhjemmet, som var en dagskole for udviklingshæmmede oprettet i 1981.

Han og en gruppe mennesker var optaget af tanken om, hvad der skulle ske, når de udviklingshæmmede blev voksne. Hvor de så skulle være, og hvordan de skulle leve?

I begyndelsen holdt forberedelsesgruppen møde hver tredje måned. Senere udviklede det sig til møder tre gange om ugen. Da gruppen havde siddet i rundkreds i syv-otte år, som Per siger, blev der skrevet en 30 sider lang projektbeskrivelse. Gruppen rejste nu rundt til syv-otte kommuner for at præsentere deres ide.

Galten Kommune var meget positiv, og her fortsatte samarbejdet. Kommunen sagde: *I skal finde et sted omkring Stjær eller Herskind, det er to gode byer, de vil bære jer.*

I 1992 blev der afholdt stormøde i Herskind Forsamlingshus om ideen om etableringen af et levfællesskab i Herskind. De lokale havde mange spørgsmål til projektet. Nogle var skeptiske. Overordnet kan man sige, at gruppen omkring Hertha oplevede stor åbenhed. En åben modtagelse og en lokalbefolkning, der så muligheder i, at Hertha kom til byen. Efter mødet blev der bragt en artikel i Aarhus Stiftstidende. Overskriften var *Velkommen til Herskind*. Der blev fundet en grund på 40 tønder land, den kostede 700.000 kr. Det var svært at låne penge til foretænet, så målet var, at 100 mennesker gik sammen om at skaffe en million. Det lykkedes, og grunden blev købt kontant. De første beboere flyttede ind i 1996.

I dag bor der 146 mennesker i Hertha. 26 udviklingshæmmede, 120 normalt hæmmede, heraf ca.30 børn. Hertha oplever meget stor interesse fra omverdenen. Der er mange på venteliste. 60 ikke-udviklingshæmmede og 30 udviklingshæmmede. Og der er 6-7000 besøgende om året. Folk kommer til cafe, høstmarked, maj-marked, åbent hus og rundvisning.

Mange lokale går tur i Hertha. Dagplejere går tur med børn, folk er forbi for at se på grise, køer, heste. Og mange går tur ad det lokale Spor i landskabet. Med fugletårnet og broen undervejs.

En af grundtankerne i Hertha er *omvendt integration*. *Vi integrerer os ind til de udviklingshæmmede*, fortæller Per. I Hertha er der "vinkepligt". Hvad der så sker derfra, må vise sig. Hertha er i dag blevet et af kommunens fyrtårne. Når nyttilflyttere en til to gange om året er på den officielle rundtur i Skanderborg Kommune, går turen til Ejer Baunehøj, Himmelbjerget - og Hertha.

Aktiviteter og fællesskab

Der er masser af aktiviteter og fællesskab i Hertha. Hver morgen er der fælles morgensang, hvor ca. 40 mennesker møder op for at synge og starte dagen sammen. Der er fællesspisning i flere grupper, der er suppedage og fællesskabsdannende arbejdsdage. Der er årstidsfester. Julespil hen mod jul, som både spilles i Hertha og i Skivholme kirke. Og hvert år fejres Michaelsfesten d. 29.september med skuespil, smukt pyntede borde, suppe og kaffe. Nogle gange spilles stykket udendørs, fx i år, hvor stykket Snedronningen blev opført.

I 2004 skulle der spilles Marjatta, en gammel fortælling fra den finske mytologi. Der skulle syes kostumer, bl.a. en sol, en måne og en stjerne, som optræder i fortællingen. Det kunne Rita Lambrecht. I 2005 blev hun beboer i Hertha. Syning af kostumer fortsatte hun med i to år.

Der er ni værksteder i Hertha. Alle værksteder har tilknyttet en pædagogisk leder. Der er økologisk bageri, biodynamisk gartneri, der er kunde-bonde med 55 familier svarende til

ca. 150 mennesker, der har glæde af ordningen. Der er landbrug med 10 køer, der er mejeri – Danmarks mindste gårdmejeri.

Der er vævestue, vaskeri og dramaværksted, der har stået bag ca. 70 opførelser i løbet af de sidste 10 år. Der er indkøbsforening, der fungerer med nøgle og holder åben 24 timer i døgnet.

Desuden står Hertha bag madlavning i Herskind skole som beskyttet beskæftigelse. Det betyder, at de udviklingshæmmede er med til at fremstille maden som daglig beskæftigelse. Og Hertha er i øjeblikket ved at lave skolehaver i samarbejde med Herskind skole og andre skoler.

En del af aktiviteterne i Hertha er åbne for folk fra hele landsbyen. Foredrag, fortælleraftner, viseaftner og den slags. Der er for nylig oprettet et undervisningslokale i stalden til skoleklasser og andre interesserede. I stalden kan man se malkningen af køerne, og gennem vinduerne ude fra og fra lokalet ned til mejeriet kan man følge, hvordan mælken forarbejdes.

Fællesrådet

Tidligere Kulturcentret, Herskindskolen

Som bindeled mellem foreningerne og institutionerne i Skivholme sogn blev Kulturcentret etableret 1988. Ved kommunesammenlægningen til Skanderborg Kommune var man i sognet nervøs for, at det ville blive glemt i den noget større kommune. Kulturcentret startede derfor projektet *Forsat liv på "Nordpolen"*. Sognet var en slags nordpol i den nye kommune. Resultatet var bl.a., at Kulturcentret fik navnet *Fællesrådet*. Som én af opgaverne overtog det ansvaret for lokalbladet *Herskindsigt*, der udkom 1. gang i 1978, og derefter er blevet udgivet næsten hvert kvartal siden, så det nu er udkommet over 150 gange.

Andre opgaver var at arbejde for etablering af en hal ved Herskindskolen og forsøge at få etableret nogle spor i landskabet. Det viste sig at være svært, men da Hertha kom, var der pludselig en mulighed syd for Herskind. Senere fik *Fællesrådet* også opgaven modstand mod motorvej syd for Lading Sø og vindmøller syd for Herskind. Her lykkedes det i 1. omgang at få beslutningen om vindmøller udskudt. Motorvejen blev derimod på uforklarlig måde foreslået placeret syd for Lading Sø, men heldigvis er der endnu ikke penge til gennemførelsen. Landsbyrådet arbejdede også på at undersøge muligheder for etablering af mindre boliger til ældre – kaldt seniorboliger. Da man i Hertha havde de samme ønsker, blev man enige om at arbejde sammen om det. Der var en mulighed for at udnytte et areal ved Bøgeskovvej vest for Herskind Søndergård. Dette arbejde resulterede i oprettelse af foreningen Maries Have. Opkaldt efter NFS Grundtvigs hustru. Endnu har det ikke resulteret i noget konkret.

Spor i Landskabet

Spor i landskabet er en trampet sti, der løber fra Hertha, ned til den gamle mergelgrav (nu sø), til fugletårnet og Lyngbygaard Aa. Sporet blev etableret i 1990'erne ved, at en gruppe i *Fællesrådet* gik sammen med Hertha. Halvdelen af sporet ligger på Herthas jord. Hans Gravsholt har været primus motor i etableringen af sporet og holder jævnligt guidede ture med fortælling undervejs. Hertha har her været en god samarbejdspartner, fortæller Hans, og det var Hertha, der bevirkede, at der i 2012 blev etableret en bro ud til den genslyngede Lyngbygaard Aa, samt at der blev rejst et fugletårn ved Engvej syd for Hertha. Der arbejdes i øjeblikket på større tilgængelig til en del af sporet så også kørestolsbrugere og gangbesværede kan få glæde af det.

Købmanden

Præstbrovej 5

På Præstbrovej 5 lå engang en købmand, som var ejet af Hans Christian Sørensens bedstefar og bedstemor indtil slutningen af 1950'erne. De hed Kirstine og Niels Anton Sørensen. Derefter overtog Bent Høeg Nielsen forretningen. Nuværende ejer er Jesper Laursen, og der er ikke længere butik.

Niels Anton kørte dagvognen til Aarhus. Han kørte bl.a. med træ og havde også passagerer med. Han var i Aarhus nogle gange om ugen og havde bud med fra folk, som vognen passerede på vejen. Niels Anton sad forrest i den åbne vogn, og bag ham var et par bænke, hvor folk kunne sidde.

Når vognen nåede Aarhus, fik Niels Anton og hestene noget at spise. Passagererne gik ud for at nå nogle ærinder. Det kunne være, de skulle købe medicin eller andet, som ikke kunne fås i Herskind.

Mens Niels Anton var af sted, passede Kirstine købmandsforretningen i Herskind. Anna Thomsen husker, hvordan det var at komme ind til købmanden, mens der var rationering under krigen. Man kunne være heldig at få garn hos købmanden. Anna havde brug for garn, fordi hun ventede barn og gerne ville strikke noget babytøj. Kirstine fik nogle vindsler hjem, som hun samlede sammen til Anna. Det var stoppegarn, så der skulle bruges mange vindsler. Af vindslerne strikkede Anna en hvid bluse og blå bukser med seler til sønnen Erik, som blev født i 1945.

Der var mange ting at få hos købmanden. Kasseroller, pottemål, mel, havregryn og bolsjer. Der var Kongen af Danmark, hvide bolsjer med røde striber og blandede bolsjer, som man fik i et kræmmerhus. Det husker Tonny Hansen. Han fik nogle gange lidt lommepenge eller løn for at arbejde i høsten.

Ejnar Kaae fik ikke penge til slik. Han fik en 1 krone af sine forældre, når han havde været til eksamen. Pengene skulle i opsparing i skolen. Hos lærer Thuesen, som havde en grå sparrekassebog. Ejnar turde ikke andet end at sætte pengene ind, for hans forældre var gode venner med Peder og Gudrun Thuesen.

Hans Christian husker, at det bedste, han vidste, var at komme over til sin bedstemor og bedstefar om søndagen. Hans Christian boede som barn i Skovby, men kom en del til Herskind, hvor også hans lidt ældre kusine boede. Så måtte de lege købmand inde i butikken. Bedstefaren var ikke meget for det, men bedstemoren gav altid lov.

Herskind Søndergaard

Søskendeparret Arne og Asta Jensen ejede Herskind Søndergaard fra 1938. De overtog gården fra deres far, Jesper Jensen, der havde ejet den siden 1886. Inden da havde gården været ejet af Hans Bødker. Udlængerne er fra 1880 og tækket med strå. Stuehuset er endnu ældre og opført i bindingsværk.

Tonny Hansen er kommet på gården som barn. Han arbejdede somme tider for Arne og Asta Jensen. Han hakkede roer ude på de marker, der lå, hvor Vibevænget ligger i dag. Tonny var sommetider inde og få kaffe hos Asta. Efter kaffen var det tilbage i marken for at arbejde videre.

Gården ejes nu af Inge Lorenzen og Rolf Sandmark, og der har været overvejelser om, at den og jorden vest for bygningerne skulle være udnyttet til seniorboliger. Se omtalen i afsnittet om *Fællesrådet*.

Kabaret og dilettant i Herskind

Kabaret

Fra 1982 – 2012 var der kabaret i Herskind. Bent Nielsen var med fra begyndelsen og var en af drivkræfterne. Han siger, at han skrev skøre ting. Og at han havde nogle venner, som kunne synge.

Ytha Kaiser, Mogens Greisen, Grethe Addington og Anne Marie Elbech var med fra starten. Ytha Kaiser var solo-sopran. Anne Marie Elbech spillede klaver. Når hun virkelig gik til den, sprang alle prismelysekronerne. Et par år efter kom Tonny med. Tonny var god til at klæde sig ud som kvinde i netstrømper og fjerboa. Mogens har også været dame. *Jo skørere indfald jo bedre*, siger Bent.

Bent havde prøvet at optræde før. I 1947 stod han på scenen på Aarhus Teater og medvirkede i en forestilling sammen med Fjordsgades skolekor. Det var et godt kor, der optrådte ved højtiderne, bl.a. i Lukaskirken. Det var ikke hele koret, der var med, men nogle udvalgte små drenge. De skulle spille skarnsknægte i operaen *Carmen*. Bent siger, at han var selvskrevet som skarnsknægt. Det var, før hans stemme gik i overgang.

I 1960 kom han med i en sangkvartet, der hed *Holiday singers*. Kvartetten var startet nogle år før, det var samtidig med grupper som *Four jacks* og *Blue boys*. *Holiday singers* var *glade amatører* med jobs med siden af. Bent selv var bankmand. De tog bl.a. ud og optrådte på kaserner og i forsamlingshuse.

Dengang var der noget der hed 23-gæsten. Det var noget med at komme ud og optræde i 10 minutter kl. 23 ved baller. Det blev også sendt i radioen ind imellem.

Holiday singers stoppede i 1965. Senere begyndte de at synge sammen igen. Selvom det var mange år siden sidst, hang de gamle harmonier ved endnu. Det blev til mange optrædener, bl.a. i Spejlteltet ved Aarhus festuge. Nu er de kun to tilbage, *de to høje kønne*, der gider optræde.

Bent og hans kone Aase flyttede til Herskind i 1969 med deres to børn og har i øvrigt været meget glade for at bo her. Udover den faste kerne i kabaretten, var der indimellem nogle flere med. Et år var der en af de nye, der sagde: *Det har været sjovt at være med. Men jeg synes ikke, jeg er skør nok*. Kabaretten bestod af sange og skøre snakke-numre. Bent har skrevet rigtig mange sange. Sange om hverdagsting og herskindting. Og så var der noget med opera. Bent siger: *Vi var gode til at ødelægge operaer*.

Når Bent havde skrevet *alle de vanvittige tekster*, startede gruppen med at øve i slutningen af april. De øvede i forsamlingshuset eller på skift rundt hos vennerne og optrådte ved sommerfesten i august.

Orla lavede kostumer og rekvisitter. Hatte fx. Dengang de spillede *Carmen*, lavede Orla et tyrehoved. Det findes vist endnu et eller andet sted. Kabaretten har underholdt mange steder. Til Sportsfesten på boldbanen, ved Brugsens 100 år jubilæum, i forsamlingshuset, i Galten, Sejs, Skjørring og Voel.

Vi har sgu da været mange steder. Vi er sgu da verdensberømte, siger Bent.

Dilettant

Der har været dilettant i Herskind mange år tilbage i tiden. Anna Thomsen var med i 1941 og igen i 1950/51. I slutningen af 1950'erne holdt man op med at spille dilettant, og pausen varede i mange år, helt frem til 1985. I 1985 var Anna Margrethe Kristensen formand for grundejerforeningen, og hun tænkte, om der ikke skulle være dilettant i Herskind igen. Der var nogle, der meldte sig til at spille teater, og Anna Margrethe gik rundt fra hus til hus og

solgte spisebilletter. Der blev vist solgt 115 billetter til to retter mad, rejerand og husarsteg plus kaffe. Anne Kaae var med fra begyndelsen. Det første år var hun 19 år gammel, og den eneste unge, der var med. *Børge-betjent* fx var 20 år ældre.

Fra at have været barn i byen, var Anne nu pludselig sammen med de voksne. Men de var alle i samme båd, fortæller Anne, for det var jo nyt for alle at spille teater. Der var en rigtig god aldersspredning. Én var 19, én var 39, én var 59. Den gode spredning betød, at der kom publikum i alle aldre.

Dilettantholdet besluttede fra år til år, hvad de skulle spille. De skaffede manuser og fik kælderen under forsamlingshusets scene stillet til rådighed til rekvisitter. *Dengang var kælderen fugtig og fæl. Dræn. Nu er der tørt og godt*, siger Anne. Det første år spillede de til høstfesten. Året efter spillede de sidst i marts og øvede i månederne efter jul. Der blev spillet mange forskellige stykker.

Sol, sand og liggestol, hvor Kaj Kristensen havde problemer med en liggestol. *Henriette i badet*, hvor Kaj havde en rolle, hvor han skulle stå på hovedet. Han kom ud og var kun iført håndklæde og skulle så stå på hovedet. Hvilket han i øvrigt var god til. Og *Kan du undvære din kone*. Her havde Kaj 123 replikker. Han var professor – *det har jeg ikke været siden*, siger han. *Det stykke kunne jeg hurtigt lære igen*.

I år (2017) var der arrangeret Martiné i Herskind. Trine Frengler, Anne Kaae og Gitte Hansen fra stod bag. Martinéen var for et *modent publikum*. Den blev afholdt fredag eftermiddag i forbindelse med Sportsfesten. Der var musik på rejsegrammofon. Små plader, *fra dengang Bent var popsanger*, som han siger. Der kom lidt over 40 gæster, næsten alle fra Herskind. Trine og Anne serverede i serveringstøj. Bent var begejstret for dagen, som havde *en afslappet form*, og, som han siger, *er værd at gentage*.

...

Afslutning: Af Hans Gravsholt

Foranstående, som er skrevet af Pernille Helberg Stentoft, giver mange oplysninger om Herskind. Hun har talt med mange forskellige i Herskind, som havde erindringer om tiden langt tilbage. Det var i forbindelse med serien *Kultur på hjul*, der er et projekt for kommunerne omkring Aarhus Kommune.

Afslutningen var et arrangement, der startede og sluttede i Herskind Forsamlingshus og indeholdt en vandring i nærområdet, dvs man kom ikke op til kirken og heller ikke til Hertha. På vandringen fortalte Pernille om det, man kom forbi og så, og repræsentanter fra Hertha fortalte om Hertha. Desuden var Pernille god til at få mange af de lokale, der kendte til stederne, til at fortælle.

Om eftermiddagen var der efter en frokost en opgave for deltagerne med at tegne et lokalt motiv, og de blev præsenteret for en sang om Herskind. Den var lavet til arrangementet og blev afsunget. Der blev taget mange billeder, og i forsamlingshuset er der et ringbind med billederne. Der er også et ringbind med flere af de tegninger, der blev afleveret.

Ovenstående kan ses på internettet på www.kulturpaahjul.dk/herskind-vandring Her er det også muligt at se de mange billeder fra turen og fra de forskellige besøg, som Pernille havde før turen.